

POTENCIÁL CESTOVNÉHO RUCHU REGIÓNOV PREŠOVSKÉHO KRAJA

Martin ROSIČ¹, Radoslav KLAMÁR²

Abstract: Slovensko má pre cestovný ruch vhodné prírodné a kultúrno-historické predpoklady, ktoré by mohli vo viacerých regiónoch pomôcť k zlepšeniu ekonomickej situácie. Článok sa zaoberá potenciálom cestovného ruchu v regiónoch Prešovského kraja. Potenciál je hodnotený v strednodobom aj dlhodobom horizonte pre konkrétne aktivity cestovného ruchu, ale aj pre každý z regiónov cestovného ruchu v Prešovskom kraji. Druhá časť príspevku sa zaoberá hodnotením základných ukazovateľov ubytovacích zariadení, ktoré sú súčasťou materiálno-technickej základne cestovného ruchu a realizačných predpokladov cestovného ruchu.

Key words: potenciál cestovného ruchu (cr), aktivita cr, forma cr, druh cr, regionalizácia

Úvod

Cestovný ruch sa stal neoddeliteľnou súčasťou životného štýlu a životnej úrovne obyvateľstva. Plní prioritnú funkciu pri zabezpečovaní reprodukcie fyzických a duševných síl človeka prostredníctvom rekreačných a iných spoločenských činností uplatňovaných vo voľnom čase.

Významná, pre účastníkov cestovného ruchu prvoradá, je rekreačno-zdravotná funkcia predstavujúca jednu z významných foriem účelného využitia voľného času. Jej postavenie vzrastá úmerne s účasťou obyvateľstva na cestovnom ruchu na jednej strane a zhoršujúcou sa kvalitou životného prostredia na strane druhej. Okrem tejto funkcie charakterizuje cestovný ruch aj kultúrno-poznávacia funkcia a s rozvojom vedy a techniky aj vedecko-informačná funkcia [P. Mariot, 1983].

V súčasnej dobe je cestovný ruch, na medzinárodnej úrovni, hodnotený ako významné hospodárske odvetvie so silným vplyvom na ekonomiku štátu a jeho jednotlivých regiónov. Zvýraznila sa jeho ekonomická funkcia ako aktivizujúceho činiteľa hospodárstva a rozvojového faktora oblastí. Podľa možností a predpokladov, ktoré pre cestovný ruch má naša krajina, vo viacerých regiónoch by práve toto odvetvie mohlo napomôcť zlepšeniu ekonomickej situácie.

Jedným z týchto regiónov by sa v budúcnosti mohol stať aj región Prešovského samosprávneho kraja, ktorý má z hľadiska potenciálu krajiny (reprezentovaný predovšetkým prírodnými a kultúrno-správnymi lokalizačnými predpokladmi) veľmi vhodné predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu.

Ťažiskové formy cestovného ruchu

Podľa dokumentov Konceptia rozvoja cestovného ruchu na Slovensku schválená uznesením vlády SR č. 923 zo dňa 23. novembra 2005, Národného programu rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike rozvoj ponuky v cestovnom ruchu sa musí realizovať na dvoch úrovniach – centrálnej a regionálnej. Úlohou centra je podporovať tie formy cestovného ruchu a jeho produkty, ktoré sú z hľadiska podpory zahraničnej návštevnosti krajiny prioritné. Produkt cestovného ruchu má však predovšetkým regionálny charakter. Úlohou regiónov bude rozvíjať tie produkty, pre ktorých ponuku a predaj majú najlepšie podmienky.

¹ **RNDr. Martin Rosič**

Department of Geography and Regional Development, Faculty of Humanities and Natural Sciences, University of Prešov, Ul. 17.novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: rosmat@post.sk

² **RNDr. Radoslav Klamár, PhD.**

Department of Geography and Regional Development, Faculty of Humanities and Natural Sciences, University of Prešov, Ul. 17.novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: klamar@unipo.sk

Ťažiskovými formami cestovného ruchu, pre ktoré má Slovensko, zároveň aj Prešovský kraj, najlepšie predpoklady a ktoré treba v priebehu najbližších rokov prednostne podporovať, rozvíjať a skvalitňovať, sú (kolektív autorov, 2005b):

- mestský a kultúrny cestovný ruch
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
- zimný cestovný ruch a zimné športy
- letná turistika a pobyty pri vode
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika

Ich nosnosť znamená, že sú významné predovšetkým z hľadiska podielu a veľkosti na našom cestovnom ruchu ako celku a na jeho ekonomických prínosoch. Pritom ako kľúčové sa javia tak z hľadiska zahraničného ako aj domáceho cestovného ruchu, v prvom prípade je ich dominancia ešte výraznejšia.

V rámci týchto foriem pôjde o ponuku jednotlivých mestských celkov a osídlení (napr. 18 mestských pamiatkových rezervácií) v pôvodnej podobe s ich architektúrou, kultúrou, históriou, zvykmi, folklórom, remeslami, gastronómiou (**mestský a kultúrny cestovný ruch**), ktoré nás odlišujú od nášho okolia a robia Slovensko jedinečným. Osobitný význam budú mať rôzne kultúrne podujatia, festivaly, jarmoky a predstavenie kultúrneho a prírodného svetového dedičstva Slovenska. Množstvo hradov a zámkov s ich potenciálom využitia pre cestovný ruch dáva šancu využiť ich po rekonštrukcii a modernizácii na kultúrne a ubytovacie zariadenia. Keďže cestovný ruch Slovenska má stále výrazne sezónny charakter, šancou na rozvoj víkendových pobytov bude rozvoj mestského a kultúrneho cestovného ruchu, v ktorého rámci sa cudzinci môžu zoznámiť s najatraktívnejšími mestami Slovenska počas tzv. city – breakov (kolektív autorov, 2005c).

V rámci kultúrneho dedičstva možno v zásade rozlíšiť tri základné ciele:

- poznávanie pamiatkového fondu, teda národných kultúrnych pamiatok (nehnutel'ných i hnutel'ných) a pamiatkových území (pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón), t. j. pamiatok architektonických či už svetských (ako hrady, zámky, paláce, pevnosti a opevnenia, radnice, historické jadrá miest a obcí s meštianskymi domami a ľudovou architektúrou) alebo sakrálnych (ako kostoly, kláštory, kalvárie, synagógy, cintoríny a pod.), archeologických nálezísk, historických parkov a záhrad, pamiatok vedy, výroby a techniky (ako historické banské diela, hámre, mlyny a pod.),
- návšteva kultúrnych zariadení (múzeí, vrátane múzeí v prírode, galérií, knižníc, archívov a pod.),
- účasť na kultúrnych a náboženských podujatiach (festivaly, výstavy, divadelné predstavenia, koncerty, ľudové slávnosti, púte a pod.) (kolektív autorov, 2005c).

Prírodné bohatstvo na termálne pramene a početnosť liečebných kúpeľov (**kúpeľný a zdravotný cestovný ruch**) dáva Slovensku, a teda aj Prešovskému kraju, šancu prilákať k nám klientelu, ktorá vyhľadáva zdravie, oddych a rehabilitáciu osobitne pre každú cieľovú skupinu. Nový celosvetový trend fitness – wellness pobytov je popri tradičných kúpeľných službách výzvou na prípravu nových produktov pre klientov všetkých vekových kategórií. Kúpele treba čo najskôr modernizovať a v zahraničí intenzívne propagovať. V kúpeľnom cestovnom ruchu možno aj najnižšie investície zhodnotiť maximálne efektívne a s vysokým ziskom.

Zimný cestovný ruch a zimné športy sú pre Prešovský kraj nemenej dôležitými formami, pre ktoré má naša krajina veľmi dobré prírodné podmienky. Lyžiarske strediská musia garantovať pre pobytovú klientelu dostatok snehu. Preto umelé zasnežovanie bude mať z hľadiska udržania návštevnosti zimných stredísk a predlžovania sezóny rastúci význam pri rešpektovaní únosnosti životného prostredia, najmä hydrologických podmienok a ochrany prírody. Orientovať sa treba hlavne na hostí z tých krajín, kde nie sú veľké možnosti na lyžiarske vyžitie a ich obyvatelia až na výnimky väčšinou nepatria ani do kategórie náročných lyžiarov (Maďarsko, Poľsko, Česko, Rusko, Ukrajina, Chorvátsko, Lotyšsko, Litva, Estónsko, Bulharsko a Rumunsko). Týmto

cieľovým skupinám treba pripraviť komplexnú ponuku kapacít, služieb a športovej vybavenosti, aby podporila trvalú a opakovanú návštevnosť.

Letná turistika a pobyty pri vode majú v našich klimatických a geografických pomeroch dobré podmienky pre rozvoj. O termálne kúpaliská, nové aquaparky, voľné vodné plochy, jazerá, priehrady a rieky je narastajúci záujem zo strany domácej i zahraničnej klientely. Najmä zariadenia s celoročným využitím môžu v značnej miere prispieť k zníženiu zatiaľ výraznej sezónnosti, k vyššiemu využívaniu lôžkovej kapacity, k predĺženiu letnej sezóny a stabilizácii zamestnancov v nových profesiách.

Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu a v rámci neho aj agroturistiky dáva možnosť využiť veľký potenciál slovenského vidieka pre ponuku produktov účastníkom cestovného ruchu.

Vidiecky cestovný ruch možno definovať ako využívanie voľného času na vidieku rôznymi rekreačnými činnosťami s možnosťou ubytovania v rodinách, vo vidieckych domoch alebo v účelových komerčných ubytovacích zariadeniach postavených v tomto prostredí.

Okrem ponuky ubytovacích kapacít to bude pobyt na gazdovskom dvore, so zachovanou typicky vidieckou architektúrou, rôzna rekreačná činnosť pri poľnohospodárskych prácach, zber úrody či lesných plodín, štúdium folklóru a miestnych zvyklostí, atď. Nemalý je význam vidieckej turistiky a agroturistiky pre stabilizáciu a ekonomické zabezpečenie vidieckeho obyvateľstva, ktoré sa rozhodne pre takéto podnikanie, čo môže mať priaznivý vplyv na čiastočné zníženie vysokej nezamestnanosti v niektorých regiónoch Slovenska.

Prínos rozvoja vidieckeho cestovného ruchu možno vymedziť z viacerých hľadísk:

- umožňuje využiť a zhodnotiť danosti vidieckeho prostredia, a to pri pomerne nízkej finančnej náročnosti,
- vytvára nové pracovné príležitosti pre podnikateľa a jeho rodinu, prípadne pre zamestnancov družstva pri starostlivosti o návštevníkov,
- stabilizuje obyvateľstvo vo vidieckom sídle, odbúrava zbytočne vysokú každodennú mobilitu za prácou vo väčších sídlach a mestách,
- vytvára podmienky na zachovanie tradičného a typického osídlenia vidieka podľa miestnych zvyklostí, na zachovanie typického prostredia, krajínovorných a ekologických funkcií obce a regiónu,
- umožňuje po úprave využívať jestvujúcu materiálnu základňu vo vlastníctve súkromných osôb, obcí a poľnohospodárskych družstiev, ktorá by sa inak nevyužívala,
- umožňuje speňaženie vlastných poľnohospodárskych produktov na stravovanie a pohostenie návštevníkov,
- napomáha obnove a rozvoju obce formou získania finančných prostriedkov z príjmu zo služieb cestovného ruchu,
- vytvára zaujímavú možnosť prípravy stravy pre návštevníkov z čerstvo vypestovaných poľnohospodárskych produktov,
- má pozitívny vplyv na regionálny rozvoj, má pozitívny vplyv aj na platobnú bilanciu a rozvoj cestovného ruchu na Slovensku (kolektív autorov, 2005b).

Významným dokumentom, ktorý člení územie SR na jednotlivé regióny na základe určenia potenciálu cestovného ruchu v strednodobom horizonte a miery nezamestnanosti, je spracovaná Regionalizácia cestovného ruchu v SR.

V regiónoch nebude možné všetok potenciál cestovného ruchu rozvíjať naraz a ani všetky regióny nemožno z hľadiska cestovného ruchu rozvíjať rovnakým tempom. Preto je dôležité, aby sa stanovili priority. Prioritizácia sa bude týkať strednodobého horizontu a vo vzdialenejšej budúcnosti sa bude môcť v závislosti od vývoja meniť. Podpora rozvoja cestovného ruchu v jednotlivých regiónoch by mala mať väzbu na tie aktivity, ktoré v danom regióne vykazujú najvyšší potenciál, sú v súlade s cieľmi ochrany prírody a únosnosťou prostredia, a zároveň je reálny predpoklad dostatočného dopytu zo strany návštevníkov.

Potenciál cestovného ruchu v regiónoch Prešovského kraja

Pri hodnotení regiónov z hľadiska ich potenciálu pre cestovný ruch sa už dlhšiu dobu používa systém predpokladov cestovného ruchu. Podľa Mariota (1983) sa tento systém delí na tri skupiny predpokladov:

- lokalizačné,
 - selektívne,
 - realizačné;
- lokalizačné predpoklady – prírodné a kultúrno-historické predpoklady pre umiestnenie daného CR, ich hodnotenie umožňuje vyjadriť potenciál krajiny pre CR, schopnosť územia poskytnúť podmienky pre rozšírenie CR – potenciálny charakter;
 - selektívne predpoklady – udáva v podstate spôsobilosť obyvateľov zúčastňovať sa na CR (sídlné, demografické, sociologické, politické činitele) – potenciálny charakter;
 - realizačné predpoklady – umožňuje uskutočnenie CR, udávajú reálny stav v krajine (komunikačné predpoklady, materiálno-technická základňa CR);

Pre potreby tejto práce sú podstatné predovšetkým skupiny lokalizačných a realizačných predpokladov. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu sa ďalej členia na prírodné (reliéf, klíma, vodstvo, rastlinstvo a živočíšstvo, chránené územia) a kultúrnosprávne (kultúrno-historické pamiatky, centrálné inštitúcie a organizované podujatia).

V nadväznosti na Národný program rozvoja cestovného ruchu v SR bola v rokoch 2002 až 2003 spracovaná nová podoba Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike ako indikatívny a podporný dokument, ktorý preklasifikoval územie Slovenska z hľadiska potenciálu cestovného ruchu do 21 oblastí, v ktorých navrhuje aj nosné formy a druhy cestovného ruchu.

Na národnej úrovni sa dá Regionalizácia použiť ako podporný dokument pre regionálnu politiku v cestovnom ruchu, na vyhodnocovanie vplyvu opatrení hospodárskej politiky a verejných investícií, ako aj opatrení a nástrojov v rámci politiky cestovného ruchu. Umožňuje oceňovať, vyhodnocovať a prognózovať vplyvy a účinky rozhodnutí na jednotlivé regióny a na základe toho stanovovať ciele takýchto rozhodnutí s poznaním ich dopadov. Z aktuálnych úloh možno spomenúť prístupy pri zameraní a cieľoch podporných programov.

Regionalizácia a ocenenie potenciálu jednotlivých regiónov umožňuje zvažovať a vyhodnocovať rôzne prístupy a ich prejavy v území. Ak uvedené nástroje budú preferovať dosiahnutie rastu ekonomických prínosov a najvyššie zhodnotenie zdrojov, bude ich regionálny dopad iný ako v prípade, ak rozvoj cestovného ruchu bude využívaný ako nástroj vyrovnávania ekonomickej úrovne jednotlivých oblastí Slovenska. Vyhodnocovanie takýchto variantov či prístupov umožňuje regionalizácia s ocenením potenciálu jednotlivých regiónov v kombinácii aj s inými údajmi, napr. s mierou nezamestnanosti. Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike rovnako môže byť podkladom pre stanovovanie priorít a rozvojových stratégií na miestnej územnej a regionálnej úrovni, s možnosťou posúdenia vonkajšieho konkurenčného prostredia.

V Regionalizácii cestovného ruchu na Slovensku bolo celé územie štátu rozčlenené na regióny podľa vhodnosti pre cestovný ruch. Význam regiónov bol hodnotený na základe viacerých kritérií. V prvom rade to bola hodnota potenciálu vyjadrená v číselnej podobe. Keďže ale súhrnné číselné vyjadrenie nemôže vyjadriť skutočný význam potenciálu bezo zbytku, bolo toto kritérium síce významné, ale nie jediné. Na objektívnejšie zaradenie do kategórií mali teda vplyv aj ďalšie faktory (kolektív autorov, 2005a):

- početnosť, veľkosť a význam subregiónov v území
- intenzita turizmu a dosiahnuté výsledky (podiel pobytového, dlhodobého a krátkodobého turizmu)
- postavenie turizmu v ekonomike regiónu, jeho prosperita
- štruktúra návštevnosti
- konkurencieschopnosť na domácom a zahraničnom trhu
- stupeň atraktívnosti – estetická úroveň krajiny, atmosféra, imidž

Na základe vyššie uvedeného bola vypracovaná kategorizácia regiónov do 4 skupín podľa potenciálu územia pre cestovný ruch (kolektív autorov, 2005a):

1. kategória – regióny s medzinárodným významom
2. kategória – regióny s národným významom
3. kategória – regióny s nadregionálnym významom
4. kategória – regióny s prevažujúcim významom na regionálnej úrovni

Vzhľadom na to, že existujúci stav vo vytvorených podmienkach pre turizmus vytvára priestor pre možnosti významných zmien hlavne v dlhodobom horizonte, vytvorili sa aj tu dva časové horizonty hodnotenia – strednodobý a dlhodobý (kolektív autorov, 2005a).

Prešovský kraj bol na základe tohto hodnotenia rozčlenený do štyroch regiónov. Jedná sa o región tatranský, šarišský, hornozemplínsky a spišský, ktorý je ale na území kraja reprezentovaný len mestami Levoča a Spišské Podhradie so svojim zázemím.

V každom z uvedených regiónov boli vyčlenené špecifické formy a aktivity cestovného ruchu, pre ktoré mal región požadované podmienky. Pre každú z aktivít boli určené osobitné kritériá hodnotenia. Na hodnotenie väčšiny aktivít a vybavenosti sa vytvorili štyri úrovne – stupne vhodnosti územia pre vykonávanie jednotlivých aktivít turizmu:

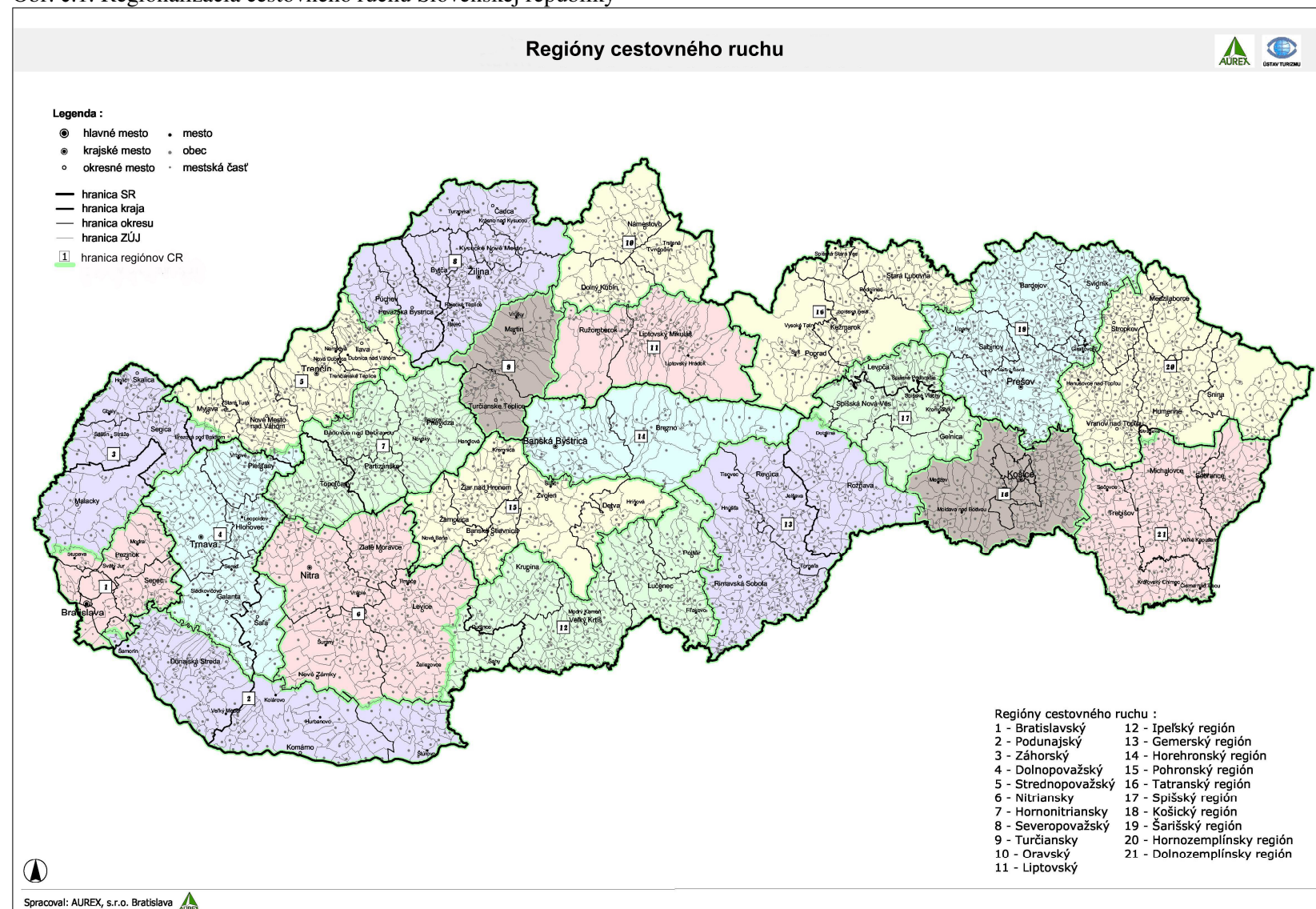
- základný stupeň potenciálu – vhodnosť územia pre danú aktivitu možno evidovať, dosahuje však nízku úroveň a neprekračuje regionálny význam – bodová hodnota 1
- priemerný stupeň potenciálu – vhodnosť územia pre danú aktivitu je zvýšená, dosahuje priemernú úroveň, je významná z nadregionálneho pohľadu - bodová hodnota 2
- dobrý stupeň potenciálu – vhodnosť územia pre danú aktivitu je významná na národnej úrovni - bodová hodnota 3
- vysoký stupeň potenciálu – vhodnosť územia pre danú aktivitu je veľmi významná a porovnateľná s významnými lokalitami v zahraničí - bodová hodnota 4 (kolektív autorov, 2005a).

Pre zaradenie aktivít do jednotlivých stupňov boli určené kritériá, na základe ktorých sa aktivity hodnotili a zaradovali do jedného zo štyroch stupňov (základný, priemerný, dobrý, vysoký). Pri niektorých aktivitách sa hodnotil len výskyt potenciálu, pri iných sa uplatnilo dvojúrovňové hodnotenie – základný a zvýšený potenciál. Kritériá pre jednotlivé aktivity v stredno aj dlhodobom horizonte je možné nájsť v dokumente Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike vydanom Ministerstvom hospodárstva a spracovanom Ústavom turizmu v roku 2005, pričom aktivity sú rozdelené do skupín:

- aktivity s prevažujúcou väzbou na prírodné prostredie
- aktivity viazané na vytvorené, antropogénne prostredie
- vybavenosť zariadeniami pre turizmus.

Hodnota potenciálu regiónov je vyjadrená bodovou hodnotou. Hodnotenú boli jednotlivé aktivity turizmu na základe stanovených kritérií, zaradené podľa kvantitatívnych a kvalitatívnych daností do stupňov (1-4). Hodnotený bol potenciál dlhodobý (prírodný) a strednodobý, kde sa prihliadalo na vybavenosť pre danú aktivitu, návštevnosť, rozsah služieb atď.

Obr. č.1: Regionalizácia cestovného ruchu Slovenskej republiky

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike, Ústav turizmu, 2005

Následne sa bodové hodnoty za každú z aktivít upravili váhovými hodnotami, ktoré vyjadrujú význam jednotlivých aktivít v rámci turizmu Slovenska. Získané hodnoty sa potom ešte upravovali o pôsobenie modifikujúcich faktorov, ktoré môžu zvýrazňovať alebo znižovať potenciál. Váham boli pridelené hodnoty od 1 po 10.

V nasledujúcich tabuľkách môžeme vidieť potenciál regiónov kraja podľa jednotlivých aktivít a ich bodové hodnotenie: (T – tatranský región, S – spišský región, Š – šarišský región, HZ – hornozemplínsky región).

Tabuľka č.1: Bodové hodnoty potenciálu pre jednotlivé aktivity turizmu podľa regiónov cestovného ruchu v Prešovskom kraji

región	hodnota potenciálu				váhy				vážená hodnota potenciálu				výsledná hodnota potenciálu			
	T	S	Š	HZ	T	S	Š	HZ	T	S	Š	HZ	T	S	Š	HZ
aktivita																
dĺhodobý potenciál																
pobyt/rekreácia pri vode	1	1	1	3	10	10	10	10	10	10	10	30	9	6	8	25
vodné športy	2	2		3	3	3	3	3	6	6		9	7	2		4
vodná turistika/vodáctvo	2	1			3	3	3	3	6	3			11	5		
pobyt/rekreácia pri termál./miner.vode	4		4		7	7	7	7	28		28		32		32	
pobyt v lesnom/horskom prostredí	4	4	3	3	5	5	5	5	20	20	15	15	21	17	16	12
pešia turistika	4	4	3	3	10	10	10	10	40	40	30	30	39	36	29	26
cykloturistika	4	3	3	2	6	6	6	6	24	18	18	18	22	13	16	14
paragliding	1				1	1	1	1	1				3			
zjazdové lyžovanie	4	3	3	1	9	9	9	9	36	27	27	9	36	26	26	6
lyžiarska turistika	4	3	2	1	4	4	4	4	16	12	4	8	18	9	8	1
horolezectvo	2	1			1	1	1	1	2	1			4	2		
návšteva jaskýň a speleológia	2	2			1	1	1	1	2	2			6	5		
pobyt na vidieku (vidiecky turizmus)	3	3	2	2	3	3	3	3	9	9	6	6	10	7	8	4
poľovníctvo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	3	5	1
rybárstvo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	-2
poznávanie kult.-hist.pamiatok	4	4	4	2	10	10	10	10	40	40	20	40	46	43	46	21
celkové hodnotenie potenciálu									242	190	184	143	269	174	195	112
strednodobý potenciál																
pobyt/rekreácia pri vode	1	2		3	10	10	10	10	10	20		30	7	12		23
pobyt/rekreácia pri termálnej vode	3				7	7	7	7	21				22			
vodné športy				2	3	3	3	3				6				0
pešia turistika	4	4	3	1	10	10	10	10	40	40	30	10	38	32	26	4
zjazdové lyžovanie/snowboarding	4	3	2	1	9	9	9	9	36	27	18	9	35	25	15	5
bežekové lyžovanie	4	1	1		3	3	3	3	12	3	3		14	-1	2	
cykloturistika	4	3	1	1	6	6	6	6	24	18	6	6	22	12	2	0
pobyt/rekreácia v kúpeľoch	4		4		7	7	7	7	28		28		31		30	
návšteva jaskýň a speleológia	2	2			1	1	1	1	2	2			5	5		
poznávanie kult.-hist.pamiatok	4	4	4	2	10	10	10	10	40	40	40	20	45	42	44	19
návšteva múzeí a galérií	3	2	3	3	6	6	6	6	18	12	18	18	21	13	22	20
poznávanie miestnych tradícií	2	1	1	1	4	4	4	4	8	4	4	4	12	4	6	4
návšteva podujatí	2	2	2	2	5	5	5	5	10	10	10	10	13	9	11	10
účasť/návšteva veľtrhov a výstav					4	4	4	4								
účasť na kongresoch a konferenciách	3		1		4	4	4	4	12		4		15		6	
obchodný turizmus	2	2	2	1	4	4	4	4	8	8	8	4	12	10	11	5
iné športové aktivity	2	1	2	1	5	5	5	5	10	5	10	5	10	-1	7	-1
celkové hodnotenie potenciálu									279	189	179	122	302	162	182	89
potenciál vybavenosti																
prechodné ubytovanie	4	2	2	2	10	10	10	10	40	20	20	20	42	18	20	18
turisticko-informačné kancelárie	2	1	1		4	4	4	4	8	4	4		9	5	5	x
celkové hodnotenie potenciálu									48	24	24	20	51	23	25	18

Zdroj: upravené podľa Regionalizácia cestovného ruchu na Slovenskej republike, Ústav turizmu, 2005

Tabuľka č.2: Potenciál regiónov Prešovského kraja podľa jednotlivých aktivít

aktivita	Potenciál	strednodobý horizont	dlhodobý horizont
pobyt-rekreácia pri vode	dobrý	hornozemplínsky	hornozemplínsky
	priemerný		
	základný	tatranský	tatranský, šarišský
pobyt-rekreácia pri termálnej vode	vysoký		tatranský, šarišský
	dobrý	tatranský	
vodné športy	dobrý		hornozemplínsky
	priemerný	hornozemplínsky	tatranský
vodná turistika - vodáctvo	zvýšený		tatranský
pobyt - rekreácia v kúpeľoch	vysoký	tatranský, šarišský	
pobyt v horskom - lesnom prostredí	vysoký		tatranský
	dobrý		šarišský, hornozemplínsky, spišský
pobyt na vidieku (vidiecky turizmus)	dobrý		tatranský, spišský
	priemerný		hornozemplínsky, šarišský
pešia turistika	vysoký	tatranský	tatranský
	dobrý	šarišský	hornozemplínsky, spišský
	základný	hornozemplínsky	
cykloturistika	vysoký	tatranský	tatranský
	dobrý	spišský	spišský, šarišský
	priemerný		hornozemplínsky
	základný	šarišský, hornozemplínsky	
horolezectvo	zvýšený		tatranský
paragliding			tatranský
návšteva jaskýň - speleológia	zvýšený	tatranský	tatranský, spišský
zjazdové lyžovanie - snowboarding	vysoký	tatranský	tatranský
	dobrý		spišský, šarišský
	priemerný	šarišský	
	základný	hornozemplínsky	hornozemplínsky
lyžiarska turistika, skialpinizmus	vysoký		tatranský
	dobrý		spišský
	priemerný		šarišský
	základný		hornozemplínsky
bežecké lyžovanie	vysoký	tatranský	
	základný	spišský, šarišský	
poznávanie kultúrno - historických pamiatok	vysoký	spišský, šarišský, tatranský	spišský, šarišský, tatranský
	priemerný	hornozemplínsky	hornozemplínsky
návšteva múzeí a galérií	dobrý	tatranský, šarišský, hornozemplínsky	
	priemerný	spišský	
poznávanie miestnych tradícií	zvýšený	tatranský	
	základný	spišský, šarišský, hornozemplínsky	
iné športové aktivity	priemerný	tatranský, šarišský	
	základný	spišský, hornozemplínsky	
návšteva podujatí (šport, kultúra, spoločenské náboženské, folklórne)	priemerný	tatranský, spišský, šarišský, hornozemplínsky	
účasť na veľtrhoch a výstavách			
účasť na kongresoch, konferenciách a seminároch	dobrý	tatranský	
	základný	šarišský	
obchodný turizmus	priemerný	tatranský, spišský, šarišský	
	základný	hornozemplínsky	
ubytovacie služby	vysoký	tatranský	
	priemerný	spišský, šarišský, hornozemplínsky	

Zdroj: upravené podľa Regionalizácia cestovného ruchu na Slovenskej republike, Ústav turizmu, 2005

Nasledovný prehľad uvádza stručné charakteristiky jednotlivých regiónov z hľadiska ich súčasného stavu, rozvojových možností i niektorých potrieb. Prehľady sú doplnené o najvýznamnejšie lokality cestovného ruchu jednotlivých regiónov. Tieto informácie nie sú úplným výpočtom, ale uvedením hlavných prvkov, ktoré vytvárajú charakter regiónu ako turistického cieľa.

Tatranský región

Tatranský región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom ako aj dlhodobom horizonte medzinárodný význam a je zo všetkých regiónov cestovného ruchu v Prešovskom kraji najvýznamnejší. Je vymedzený okresmi Poprad, Kežmarok a Stará Ľubovňa. V strednodobom horizonte by sa Vysoké Tatry mali previazať s poľskými Tatrami, Pieninami s ďalšou väzbou na Poľsko a kúpeľmi Vyšné Ružbachy. V dlhodobom horizonte je perspektívne pripojenie Zamaguria a údolia rieky Poprad. V podstate má teda tatranský región potenciál vytvoriť ďalšie potenciálne centrá cestovného ruchu so zázemím, konkrétne Kežmarok, Červený Kláštor, Spišskú Starú Ves, Vyšné Ružbachy a Starú Ľubovňu. Takto by sa vytvoril pomerne rozsiahly región cestovného ruchu ponúkajúci širokú paletu atraktivít.

Hlavné druhy turizmu

- intenzívny domáci a príjazdový turizmus
- dlhodobý pobytový turizmus
- krátkodobý pobytový turizmus
- jednodenná návštevnosť

Formy turizmu

- letný pobytový v horách
- zimný pobytový v horách – rôzne formy lyžiarskych športov
- incentívny turizmus – kongresy a konferencie
- kúpeľný turizmus s liečebnou funkciou
- poznávací turizmus
- vidiecky turizmus

Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom

- pobyt v lesnom horskom prostredí
- pešia turistika
- zjazdové lyžovanie
- lyžiarska turistika
- poznávanie kultúrneho dedičstva
- pobyt – rekreácia pri termálnej vode

Významné lokality

- Mestského typu – Poprad, Kežmarok, Stará Ľubovňa
- Miesta s kultúrnymi pamiatkami – Kežmarok, Poprad, Červený Kláštor, Spišská Belá – Strážky, Veľká Lomnica, Osturňa, Batizovce, Švábovce, Betlanovce, Ždiar, Podolíne, Stará Ľubovňa, Hniezdne
- Kúpeľné miesta – klimatické kúpele Vysoké Tatry, Vyšné Ružbachy
- Termálne kúpaliská – Vrbov, Vyšné Ružbachy, Poprad, potenciálne Stará Lesná, Nová Ľubovňa
- Rekreačné územia – Západné Tatry, Vysoké Tatry, Spišská Magura, Pieniny, Ľubovnianske vrchy, Kozie chrbty, Levočské vrchy
- Útvary cestovného ruchu – Podbanské, Tatranská Štrba, Štrbské pleso vrátane bežeckého areálu, Smokovce, Tatranská Lomnica, Stará Lesná, vysokohorské chaty, Javorina, Ždiar (Strednica a Bachledova dolina), Jezersko, Červený Kláštor, Novolubovnianske kúpele, Lopusná dolina, Vernár, Liptovská Teplička

Lokality v rámci regiónu vhodné pre jednotlivé formy cestovného ruchu na základe výšky ich potenciálu:

- mestský a kultúrny cestovný ruch
 - základný potenciál – Podolíneč
 - priemerný potenciál – Poprad – Spišská Sobota, Osturňa, Stará Ľubovňa, Jezersko,
 - dobrý potenciál – Kežmarok, Ždiar,
 - výborný potenciál – mesto Vysoké Tatry, Poprad
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
 - základný potenciál – Gánovce, Stará Lesná, Veľký Slavkov, Plavnica, Nová Ľubovňa, Hromoš, Hniezdne
 - priemerný potenciál – Malý Sulín, Červený Kláštor, Šarišský Štiavnik,
 - dobrý potenciál – Vrbov, Poprad,
 - výborný potenciál – Vyšné Ružbachy (Nižné Ružbachy, Ružbašská Míľava),
- zimný cestovný ruch a zimné športy
 - priemerný potenciál – Vyšné Ružbachy, Nová Ľubovňa, Litmanová
 - dobrý potenciál – obce v Zamagurí (Jezersko)
 - výborný potenciál – mesto Vysoké Tatry, Poprad, Ždiar
- letná turistika a pobyty pri vode
 - základný potenciál – Veľký a Malý Sulín, Spišská Belá, Spišská Stará Ves
 - priemerný potenciál – oblasť Ľubovnianskej vrchoviny
 - dobrý potenciál – obce v Zamagurí, oblasť Pienín (splav Dunajca, Červený Kláštor)
 - výborný potenciál - mesto Vysoké Tatry, Poprad, Ždiar,
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika
 - priemerný potenciál – Liptovská Teplička
 - dobrý potenciál – oblasť Pienín (Červený Kláštor), oblasť Ľubovnianskej vrchoviny
 - výborný potenciál – oblasť Spišskej Magury (Osturňa, Jezersko)

Spišský región

Spišský región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom horizonte nadregionálny a v dlhodobom horizonte až medzinárodný význam. Na území kraja je tvorený okresom Levoča. Treba však pripomenúť, že v prešovskom kraji sa nachádza len malá časť tohto regiónu, a turisticky je zaujímavá len oblasť medzi Levočou a Spišským Podhradím, časom by sa atraktívnou mohla stať oblasť donedávna uzavretých Levočských vrchov.

Hlavné druhy turizmu

- intenzívny domáci a príjazdový turizmus
- krátkodobý pobytový turizmus
- jednodenná návštevnosť
- pasantská návštevnosť

Formy turizmu

- letný pobytový v lesnom – horskom prostredí
- poznávací turizmus
- vidiecky turizmus

Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom

- poznávanie kultúrneho dedičstva
- pobyt v lesnom - horskom prostredí
- pešia turistika
- cykloturistika
- pobyt na vidieku

Významné lokality

- Mestského typu – Levoča

- Miesta s kultúrnymi pamiatkami – pamiatky UNESCO (Spišské Podhradie, Spišská Kapitula), Levoča, Bijacovce, Dravce
- Rekreačné územia – Levočské vrchy, Branisko, Spišsko – Gemerský kras

Lokality v rámci regiónu vhodné pre jednotlivé formy cestovného ruchu na základe výšky ich potenciálu:

- mestský a kultúrny cestovný ruch
 - výborný potenciál – Levoča, Spišské Podhradie
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
 - základný potenciál – Baldovce
- zimný cestovný ruch a zimné športy
 - základný potenciál – Dravce, stredisko Závada,
- letná turistika a pobyty pri vode
 - základný potenciál – Dravce,
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika
 - základný potenciál – oblasť Levočských vrchov (Vyšné a Nižné Repaše, Torysky, Oľšavica)

Toto je región, kde je potenciál využitý relatívne slabo, slabo je rozvinutá aj infraštruktúra a ponuka služieb.

Šarišský región

Šarišský región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom ako aj dlhodobom horizonte národný význam. Na území kraja je tvorený okresmi Bardejov, Prešov, Sabinov a Svidník. V strednodobom horizonte by sa v ňom mali vyvinúť určité subregióny, konkrétne sa jedná o Prešov mesto a okolie (napr. Zlatá Baňa, Dubnícke opáľové bane, Sigord), Bardejov spoločne s Bardejovskými kúpeľmi (pamiatky UNESCO medzinárodného významu), zimné lyžiarske stredisko Drienica Lysá, okolie Svidníka smerom na Duklu spolu so súborom drevených kostolíkov. Takto by sa vytvoril kompaktnejší región cestovného ruchu ponúkajúci širokú paletu atraktivít.

Hlavné druhy turizmu

- Silný domáci cestovný ruch
- Významný podiel príjazdového turizmu
- dlhodobý pobytový turizmus
- krátkodobý pobytový turizmus
- intenzívna jednodenná návštevnosť

Formy turizmu

- kúpeľný turizmus s liečebnou funkciou
- poznávací turizmus
- letný pobytový v lesnom – horskom prostredí
- zimný pobytový . lyžiarske pobyty
- nákupný turizmus

Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom

- poznávanie kultúrneho dedičstva
- pobyt v kúpeľoch
- pobyt v lesnom – horskom prostredí s pešou turistikou
- zimné pobyty na horách - lyžovanie

Významné lokality

- Mestského typu – Prešov, Bardejov
- Miesta s kultúrnymi pamiatkami – Bardejov (pamiatky UNESCO, múzeum v prírode), súbor drevených kostolíkov východného obradu, Dukla, Sabinov, Prešov, hrady Kapušany, Veľký Šariš, Dubnícke opáľové bane
- Kúpeľné miesta – Bardejov

- Rekreačné územia – Nízke Beskydy, Ondavská vrchovina, Šarišská vrchovina, Slánske vrchy, Čergov
- Útvary cestovného ruchu – Lipovec - Šindliar, Dubovica - Žliabky, Renčišov -Búče, Drienica – Lysá, Regetovka, Sigord, Šarbov, Solivar

Lokality v rámci regiónu vhodné pre jednotlivé formy cestovného ruchu na základe výšky ich potenciálu:

- mestský a kultúrny cestovný ruch
 - priemerný potenciál – Svidník a okolie, dubnícke opálové bane
 - dobrý potenciál – Bardejov,
 - výborný potenciál - Prešov
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
 - základný potenciál – Lipovce, Cigeľka, Šarišský Štiavnik
 - výborný potenciál – Bardejovské kúpele,
- zimný cestovný ruch a zimné športy
 - základný potenciál –Zlatá Baňa, Makovica – Nižná Polianka, Šarbov
 - priemerný potenciál – Dubovica – Žliabky , Renčišov – Búče,
 - dobrý potenciál – Drienica – Lysá, Bardejov, Regetovka – Stebnícka Huta,
- letná turistika a pobyty pri vode
 - základný potenciál – oblasť Čergova, Zlatá Baňa
 - priemerný potenciál – oblasť Slanských vrchov, oblasť Búsova,
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika
 - základný potenciál – Lačnov, Olejníkov, Šindliar, Lipovce, oblasť Čergova (Stebnícka Huta, Regetovka, Nižná Polianka, Kríže, Cigeľka, Hertník, Osikov, Raslavice, Zlaté)
 - priemerný potenciál – Renčišov, Lužany pri Topli, okolie Svidníka
 - dobrý potenciál – oblasť Slanských vrchov

V súčasnosti je to región s relatívne malými, aj keď nadpriemerne využívanými kapacitami, najmä zásluhou Bardejovských kúpeľov. Potenciálne veľmi vhodným územím sa javí oblasť mesta Lipany, kde by sa mal rozvíjať cestovný ruch na báze termálnej podzemnej vody z novoobjaveného vrtu. Svojou výdatnosťou a ďalšími vlastnosťami predurčuje lokalitu na intenzívne využitie v cestovnom ruchu Zvyšná časť regiónu len postupne začína využívať svoj potenciál pre cestovný ruch. Málo sa v cestovnom ruchu regiónu využívajú historické pamiatky medzinárodného významu.

Hornozemplínsky región

Hornozemplínsky región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom horizonte regionálny a v dlhodobom horizonte nadregionálny význam. Na území kraja je tvorený okresmi Stropkov, Medzilaborce, Snina, Humenné a Vranov nad Topľou. V strednodobom horizonte by sa v ňom mali vyvinúť určité subregióny, konkrétne sa jedná o rekreačnú oblasť vodnej nádrže Domaša (národný význam), oblasť Sninských rybníkov a prilahlých častí Vihorlatu, oblasť pripravovaného tematického zábavného parku Vtáčie údolie pri Humennom.

Hlavné druhy turizmu

- Silný domáci cestovný ruch
- Významný podiel príjazdového turizmu
- dlhodobý pobytový turizmus len počas letnej sezóny
- krátkodobý pobytový turizmus
- intenzívna jednodenná návštevnosť

Formy turizmu

- letný pobytový pri vode
- poznávací turizmus

- letný pobytový v lesnom – horskom prostredí
- návšteva tematického parku
- nákupný turizmus

Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom

- vodné športy
- pobyt v lesnom – horskom prostredí s pešou turistikou
- poznávacie pobyty, resp. okruhy
- poznávací turizmus

Významné lokality

- Mestského typu – Humenné, Medzilaborce (múzeum rodiny Warholovcov)
- Miesta s kultúrnymi pamiatkami – Hanušovce nad Topľou, drevené kostolíky
- Rekreačné územia – Nízke Beskydy, Bukovské vrchy – NP Poloniny, Vihorlat, vodná nádrž Domaša
- Útvary cestovného ruchu – Poľany, Holčíkovce, Kelča, Valkov, Dobrá, Danová, Sninské rybníky, Ptičie, Chlmec

Lokality v rámci regiónu vhodné pre jednotlivé formy cestovného ruchu na základe výšky ich potenciálu:

- mestský a kultúrny cestovný ruch
 - základný potenciál – Humenné, Medzilaborce, Ulič, Nová Sedlica
 - priemerný potenciál – Svidník,
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
 - základný potenciál – Vranov nad Topľou, okolie Humenného,
- zimný cestovný ruch a zimné športy
 - základný potenciál – Driečna, Petrovce, Zamutov, Borov, Parihuzovce, Chlmec
 - priemerný potenciál – zimné stredisko Biele kamene pri Sninských rybníkoch (katastre Snina, Zemplínske Hámre, Kolonica, Stakčín), Danová - Vydraň
- letná turistika a pobyty pri vode
 - základný potenciál – Nižný Hrušov, Kamienka, Kamenica nad Cirochou, Slovenská Volová, Brestov
 - priemerný potenciál – oblasť Vihorlatu (Chlmec – Porúbka, Zemlínske Hámre) a Bukovských vrchov,
 - dobrý potenciál – obce v okolí vodnej nádrže Domaša, Sninské rybníky,
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika
 - základný potenciál – okolie Medzilaboriec (Miková, Borov, Olka) a Stropkova (Šandal, Havaj), Vranov nad Topľou (Zamutov, Banské, Juskova Voľa, Hermanovce), Nižná Sitnica, Kamienka, Kamenica nad Cirochou
 - priemerný potenciál – oblasť Vihorlatu a Bukovských vrchov, Holčíkovce

V súčasnosti je tento región len minimálne využívaný pre cestovný ruch. Aj rozsahom obmedzené kapacity sú veľmi málo využívané. Vodná nádrž Domaša potrebuje výraznú modernizáciu vybavenosti. Impulzom pre región môže byť zámer tematického zábavného parku (najväčšieho v strednej Európe) v blízkosti Humenného (Ptičie, Chlmec). Ďalej je možné využiť neporušenosť lesných porastov a tiché lokality. Vzhľadom na klimatické podmienky možno na vhodných terénoch prevádzkovať menšie a stredné lyžiarske areály, ktoré po otvorení kontaktov s Poľskom, môžu byť atraktívne.. V tomto regióne, aj keď je najviac vzdialený od rozhodujúcich trhov, možno rozvinúť cestovný ruch priťahujúci turistov z iných častí Slovenska a priľahlého zahraničia. Význam tematického parku zatiaľ nie je možné odhadnúť, má ale potenciál stať sa kľúčovým v regióne.

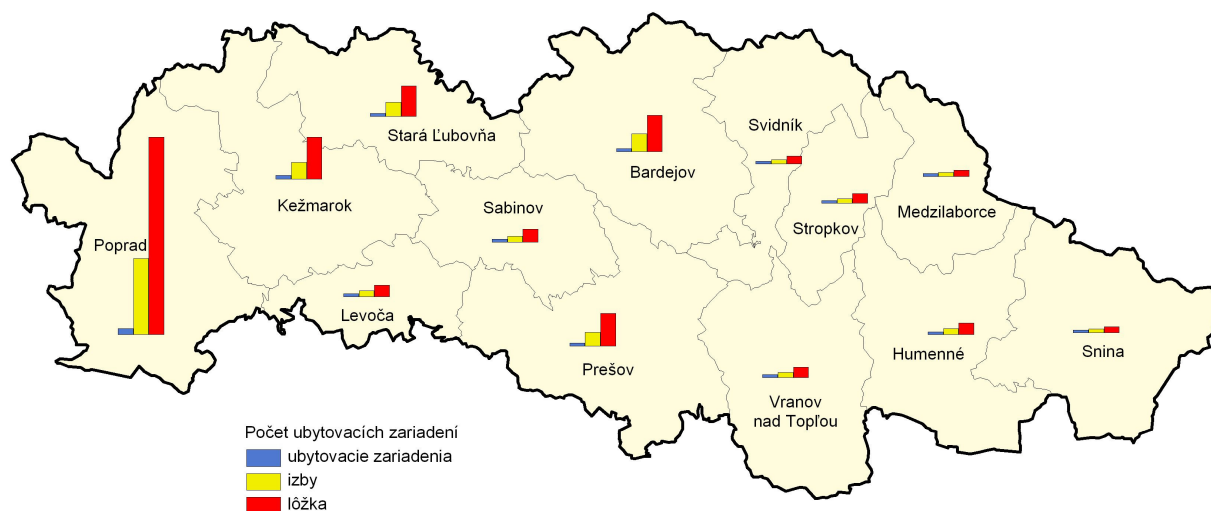
Realizačné predpoklady cestovného ruchu

Veľkou a dôležitou skupinou predpokladov, je skupina realizačných predpokladov, ktorá v podstate udáva aká je vybavenosť územia pre cestovný ruch a pomocou nej sa cestovný ruch

v krajine uskutočňuje. Do tejto skupiny patria komunikačné predpoklady (textúra a štruktúra komunikačnej siete, dopravná dostupnosť) a materiálno-technická základňa cestovného ruchu (ubytovacie, stravovacie a zábavné, dopravné zariadenia, služby). Ohniskom materiálno-technickej základne sú jednoznačne ubytovacie zariadenia, ktoré dokážu udržať návštevníka v území.

V Prešovskom kraji bolo ku koncu roka 2006 zo 464 ubytovacích zariadení 178 hotelov, motelov a penziónov, 49 turistických ubytovní, 8 chatových osád, 110 ostatných hromadných ubytovaní (kempingy a ostatné) a 119 ubytovaní v súkromí. Návštevníci mali k dispozícii 9677 izieb s 25773 lôžkami (vrátane príležitostných). Táto kapacita slúžiaca cestovnému ruchu predstavovala 20,6% z celkovej ubytovacej kapacity Slovenskej republiky. Dominantnú pozíciu má okres Poprad, s veľkým odstupom nasledovaný okresmi Kežmarok, Bardejov, Prešov a Stará Ľubovňa. Ostatné okresy majú pomerne malé kapacity ubytovacích zariadení.

Mapa č.1: Ubytovacie kapacity v okresoch Prešovského kraja v roku 2006

Zdroj: Cestovný ruch v Prešovskom kraji, Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2007

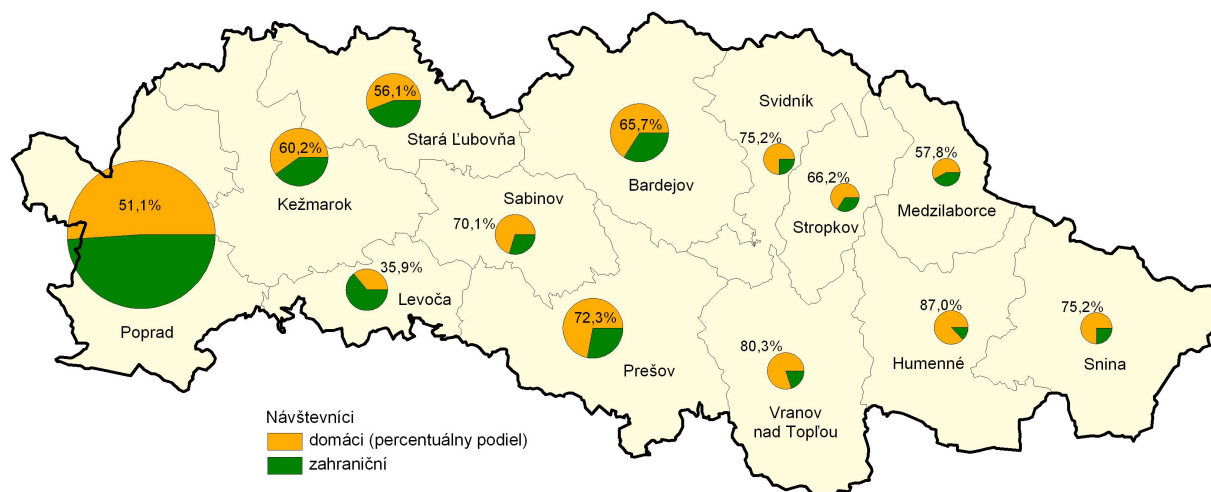
Návštevnosť sa odvíjala od ubytovacích možností, úrovne poskytovaných služieb i atraktívnosti jednotlivých regiónov. Prešovský kraj, rozlohou ako druhý najväčší na Slovensku, poskytol ubytovanie 647 tisíc hosťom, čo tvorí 18,1% z celkového počtu návštevníkov ubytovacích zariadení v Slovenskej republike.

Z hľadiska členenia návštevníkov na domácich a zahraničných sa Slováci podieľali na návštevnosti ubytovacích zariadení Prešovského kraja 55,7% (361 tisíc návštevníkov) a cudzinci 44,3%, čo predstavuje 286 tisíc návštevníkov.

Vďaka regiónu Vysokých Tatier najviac návštevníkov prišlo do okresu Poprad, a to 64,4% z celkového počtu návštevníkov kraja. Za ním s veľkým odstupom nasledovali okresy Prešov (7,7%), Bardejov (7,1%) a Kežmarok so 6,9% podielom na návštevnosti kraja.

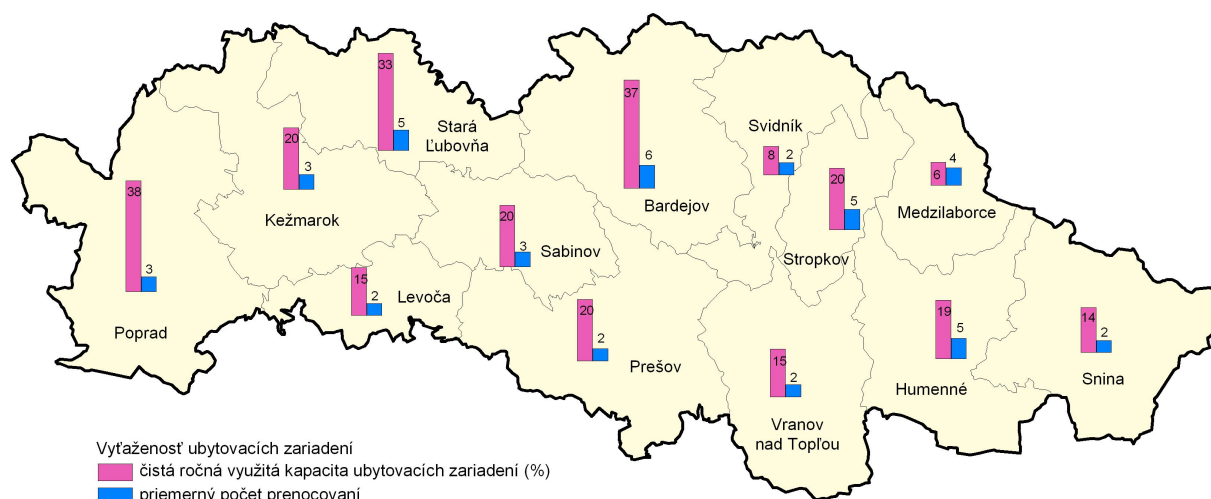
Za kúpeľnou turistikou do Prešovského kraja prišlo najviac návštevníkov do okresov Bardejov (25,2 tisíc), Poprad (20,7 tisíc) a Stará Ľubovňa (14,7 tisíc). Najdlhšie pobudli návštevníci v okrese Bardejov, kde priemerná dĺžka pobytu predstavovala 9 dní, čo súvisí so špecifikami liečebných kúpeľných pobytov (dĺžka procedúr, atď.).

Mapa č.2: Podiel domácich a zahraničných návštevníkov v okresoch Prešovského kraja v roku 2006

Zdroj: Cestovný ruch v Prešovskom kraji, Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2007

Mapa č.3 Vyťaženosť ubytovacích zariadení v okresoch Prešovského kraja v roku 2006

Zdroj: Cestovný ruch v Prešovskom kraji, Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2007

Problematická je vyťaženosť ubytovacích zariadení v cestovnom ruchu. Prešovský kraj sa pohybuje svojou hodnotou 31,2% využitia ročnej ubytovacej kapacity nad úrovňou Slovenskej republiky. Túto pozíciu mu však zabezpečujú len Okresy Poprad, Bardejov a Stará Ľubovňa. Ostatné okresy sa pohybujú hlboko pod priemerom Prešovského kraja ale aj Slovenska. Samotná vyťaženosť kapacít hovorí o tom, že nie je nevyhnutne potrebné ďalej zvyšovať ubytovacie kapacity. Podstatné bude predovšetkým zvyšovať kvalitu služieb v už existujúcich zariadeniach zároveň s ponukou nových aktivít atraktívnych pre návštevníkov. Ďalším dôležitým aspektom je sezónnosť. Dôraz je treba klásť predovšetkým na celoročnú návštevnosť. Sezónne strediská budú musieť rozvíjať nové aktivity, aby prilákali návštevnosť aj v častiach roka, kedy sú vyťažené výrazne slabšie.

Tržby za ubytovanie sú ďalším hodnotiacim kritériom úrovne rozvoja cestovného ruchu. V roku 2006 dosiahol ich objem v kraji 1150,8 mil. Sk, čo z celoslovenských tržieb predstavuje 16,5%. Podiel tržieb od domácich návštevníkov v kraji činil 45,9%, čo v nominálnej hodnote predstavuje 528,7 mil. Sk. Zahraniční návštevníci sa podieľali 54,1%, čo je 622,1 mil. Sk.

Z jednotlivých okresov kraja najvyššie tržby za ubytovanie dosiahli okresy Poprad (809,2 mil. Sk), Bardejov (91 mil. Sk) a Kežmarok (72,7 mil. Sk).

Priemerná cena za ubytovanie v kraji predstavovala 508 Sk a bola o 119 Sk nižšia ako celoslovenský priemer. Najvyššiu priemernú cenu za ubytovanie s hodnotou 579 Sk zaplatili návštevníci v okrese Poprad a Levoča.

Zloženie návštevníkov kraja podľa krajiny trvalého pobytu poukazuje na najpočetnejšiu návštevnosť z Českej republiky, Poľska a Maďarska, z mimoeurópskych krajín z Južnej Kórey, USA a Kanady. V priemere najdlhší pobyt v dňoch bol u hostí z Bieloruska, Lichtenštajnska a Turecka.

Tabuľka č.3: Hlavné charakteristiky ubytovacích zariadení v okresoch Prešovského kraja v roku 2006

	počet ubytovacích zariadení	počet izieb	počet lôžok	počet návštevníkov spolu	domáci	zahraniční	využitie kapacity čisté	priemerný počet prenocovaní spolu
Bardejov	29	1014	2266	45620	29961	15659	36,8	6,1
Humenné	9	233	592	5891	5127	764	19,1	4,7
Kežmarok	76	945	2659	44932	27050	17882	20,1	3,1
Levoča	19	219	597	15100	5416	9684	14,7	2,1
Medzilaborce	4	88	243	1442	833	609	6,1	3,5
Poprad	221	4959	13182	416589	212852	203737	37,9	3,4
Prešov	26	739	2039	49927	36085	13842	20,3	2,2
Sabinov	11	212	707	12989	9105	3884	19,5	3,3
Snina	6	79	235	3755	2824	931	14	2,4
Stará Ľubovňa	35	789	1894	36693	20574	16119	33	5,1
Stropkov	9	136	483	1876	1242	634	20,2	4,7
Svidník	4	88	356	3442	2589	853	7,7	2,3
Vranov nad Topľou	15	176	520	8812	7074	1738	15,1	2,3
Prešovský kraj	464	9677	25773	647068	360732	286336	31,2	3,5
Slovenská republika	2490	48173	124323	3583879	1972071	1611808	28,8	3,1

Zdroj: Cestovný ruch v Prešovskom kraji, Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2007

Záver

Cestovný ruch sa stal najsilnejším hospodárskym odvetvím vo svete a patrí aj k najrýchlejšie rastúcim odvetviám. Rozvoj cestovného ruchu ovplyvňuje mnoho činiteľov, z ktorých určujúce sú príjmy a životná úroveň, dovolenka a voľný čas, rozvoj dopravy, komunikačných systémov, prírastok obyvateľstva a stupeň urbanizácie, stav a rozvoj materiálno-technickej základne cestovného ruchu. Podstatnou mierou je rozvoj cestovného ruchu ovplyvnený existenciou rekreačného a kultúrneho potenciálu.

Podľa dokumentov Koncepcia rozvoja cestovného ruchu na Slovensku a Národného programu rozvoja cestovného ruchu v Slovenskej republike rozvoj ponuky v cestovnom ruchu sa musí realizovať na dvoch úrovniach – centrálnej a regionálnej. Úlohou centra je podporovať tie formy cestovného ruchu a jeho produkty, ktoré sú z hľadiska podpory zahraničnej návštevnosti krajiny prioritné. Produkt cestovného ruchu má však predovšetkým regionálny charakter. Úlohou regiónov bude rozvíjať tie produkty, pre ktorých ponuku a predaj majú najlepšie podmienky.

Ťažiskovými formami cestovného ruchu, pre ktoré má Slovensko, zároveň aj Prešovský kraj, najlepšie predpoklady a ktoré treba v priebehu najbližších rokov prednostne podporovať, rozvíjať a skvalitňovať, sú (kolektív autorov, 2005b):

- mestský a kultúrny cestovný ruch
- kúpeľný a zdravotný cestovný ruch
- zimný cestovný ruch a zimné športy
- letná turistika a pobyty pri vode
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika

V nadväznosti na Národný program rozvoja cestovného ruchu v SR bola v rokoch 2002 až 2003 spracovaná nová podoba Regionalizácie cestovného ruchu v Slovenskej republike ako

indikatívny a podporný dokument, ktorý preklasifikoval územie Slovenska z hľadiska potenciálu cestovného ruchu do 21 oblastí, v ktorých navrhuje aj nosné formy a druhy cestovného ruchu.

Na základe vyššie uvedeného bola vypracovaná kategorizácia regiónov do 4 skupín podľa potenciálu územia pre cestovný ruch (kolektív autorov, 2005a):

1. kategória – regióny s medzinárodným významom
2. kategória – regióny s národným významom
3. kategória – regióny s nadregionálnym významom
4. kategória – regióny s prevažujúcim významom na regionálnej úrovni

Vzhľadom na to, že existujúci stav vo vytvorených podmienkach pre turizmus vytvára priestor pre možnosti významných zmien hlavne v dlhodobom horizonte, vytvorili sa aj tu dva časové horizonty hodnotenia – strednodobý a dlhodobý.

Prešovský kraj bol na základe tohto hodnotenia rozčlenený do štyroch regiónov. Jedná sa o región tatranský, šarišský, hornozemplínsky a spišský, ktorý je ale na území kraja reprezentovaný len mestami Levoča a Spišské Podhradie so svojim zázemím.

Tatranský región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom ako aj dlhodobom horizonte medzinárodný význam a je zo všetkých regiónov cestovného ruchu v Prešovskom kraji najvýznamnejší. Spišský región má na základe tohto hodnotenia v strednodobom horizonte nadregionálny a v dlhodobom horizonte až medzinárodný význam. Treba však pripomenúť, že v prešovskom kraji sa nachádza len malá časť tohto regiónu. Šarišský región má na základe hodnotenia v regionalizácii cestovného ruchu v strednodobom ako aj dlhodobom horizonte národný význam. Hornozemplínsky región má na základe vyššie spomenutého hodnotenia v strednodobom horizonte regionálny a v dlhodobom horizonte nadregionálny význam. Všetky štyri regióny majú teda z hľadiska potenciálu pre cestovný ruch výhodné predpoklady. Hlavným faktorom, ktorý regióny navzájom od seba odlišuje, sú práve realizačné predpoklady cestovného ruchu zastúpené komunikačnými predpokladmi a vybavenosťou materiálo-technickej základne cestovného ruchu (predovšetkým ponúkaná šírka a kvalita služieb).

Dominantnú pozíciu vo vybavenosti ubytovacími zariadeniami má okres Poprad, s veľkým odstupom nasledovaný okresmi Kežmarok, Bardejov, Prešov a Stará Ľubovňa. Ostatné okresy majú pomerne malé kapacity ubytovacích zariadení. Návštevnosť sa odvíja od ubytovacích možností, úrovne poskytovaných služieb i atraktívnosti jednotlivých regiónov. Prešovský kraj, rozlohou ako druhý najväčší na Slovensku, poskytol ubytovanie 18,1% z celkového počtu návštevníkov ubytovacích zariadení v Slovenskej republike.

Z hľadiska členenia návštevníkov na domácich a zahraničných sa Slováci podieľali na návštevnosti ubytovacích zariadení Prešovského kraja 55,7% (361 tisíc návštevníkov) a cudzinci 44,3%, čo predstavuje 286 tisíc návštevníkov.

Vďaka regiónu Vysokých Tatier najviac návštevníkov prišlo do okresu Poprad, a to 64,4% z celkového počtu návštevníkov kraja. Za ním s veľkým odstupom nasledovali okresy Prešov (7,7%), Bardejov (7,1%) a Kežmarok so 6,9% podielom na návštevnosti kraja.

Za kúpeľnou turistikou do Prešovského kraja prišlo najviac návštevníkov do okresov Bardejov (25,2 tisíc), Poprad (20,7 tisíc) a Stará Ľubovňa (14,7 tisíc). Najdlhšie pobudli návštevníci v okrese Bardejov, kde priemerná dĺžka pobytu predstavovala 9 dní, čo súvisí so špecifikami liečebných kúpeľných pobytov (dĺžka procedúr, atď.).

Problematická je vyťaženosť ubytovacích zariadení v cestovnom ruchu. Prešovský kraj sa pohybuje svojou hodnotou 31,2% využitia ročnej ubytovacej kapacity nad úrovňou Slovenskej republiky. Túto pozíciu mu však zabezpečujú len Okresy Poprad, Bardejov a Stará Ľubovňa. Ostatné okresy sa pohybujú hlboko pod priemerom Prešovského kraja ale aj Slovenska.

Zloženie návštevníkov kraja podľa krajiny trvalého pobytu poukazuje na najpočetnejšiu návštevnosť z Českej republiky, Poľska a Maďarska, z mimoeurópskych krajín z Južnej Kórey, USA a Kanady. V priemere najdlhší pobyt v dňoch bol u hostí z Bieloruska, Lichtenštajnska a Turecka.

Záverom môžeme konštatovať, že Prešovský kraj svojim potenciálom patrí medzi popredné regióny Slovenskej republiky. Využitie tohto potenciálu je na úrovni Prešovského kraja regionálne silne diferencované. Najlepšie rozvinuté okresy sú Poprad, Stará Ľubovňa, Bardejov, čiastočne Prešov, Kežmarok a Levoča. Predovšetkým východná časť kraja však vybavenosťou výrazne zaostáva za vyššie uvedenými okresmi.

Acknowledgement: This paper we prepared with the contribution of the grants: VEGA 1/3050/06 „Kvalita života – konceptuálny rámec geografickej interpretácie priestorovej štruktúry mesta.“ and VEGA 1/0210/08 „Špecifické postavenie regiónu Východné Slovensko v kontexte regionálnych disparít Slovenskej republiky“ na Katedre geografie a regionálneho rozvoja Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity.

Literatúra

- IVANIČKA, K., (1983): Základy teórie a metodológie socioeconomickej geografie, SPN, Bratislava
- KOLEKTÍV AUTOROV, (2005a): Regionalizácia cestovného ruchu v Slovenskej republike, vydalo Ministerstvo hospodárstva SR, odbor cestovného ruchu, Bratislava, s. 114
- KOLEKTÍV AUTOROV, (2005b): Konceptia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky schválená uznesením vlády SR č. 923 zo dňa 23.novembra 2005, Bratislava
- KOLEKTÍV AUTOROV, (2005c): Stratégia rozvoja cestovného ruchu Slovenskej republiky do roku 2013 schválená uznesením vlády SR č. 632 zo dňa 24. augusta 2005, Bratislava, s. 41
- KOPŠO, E. A KOL., (1992): Geografia cestovného ruchu, 1. vyd., SPN, Bratislava
- MARIOT, P., (1969): Príspevok k metóde výskumu potencie krajiny z hľadiska cestovného ruchu, Geografický časopis, Bratislava, ročník 21, č. 1, s. 57 - 73
- MARIOT, P., (1971): Funkčné hodnotenie predpokladov cestovného ruchu ako podklad pre vytvorenie priestorového modelu cestovného ruchu, Geografický časopis, Bratislava, ročník 23, č. 3, s. 242 – 253
- MARIOT, P., (1973): Metodické aspekty funkčno-chorologického hodnotenia lokalizačných predpokladov cestovného ruchu, Geografický časopis, Bratislava, ročník 25, č.1, s. 27 – 43
- MARIOT, P., (1974): Metodické hľadiská hodnotenia realizačných predpokladov cestovného ruchu, Geografický časopis, Bratislava, ročník 26, č. 4, s. 313 - 333
- MARIOT, P., (1983): Geografia cestovného ruchu, Veda, Bratislava
- OTRUBOVÁ, E., (1990): Socioekonomická geografia II., Vysokoškolské skriptá PF UK, Bratislava
- ŠTATISTICKÝ MATERIÁL, Cestovný ruch v Prešovskom kraji, Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2007